

In Memoriam: Luís Alfaro Castro (1929-2023)

(artikel Kerk in de Stad (magazine Keizersgrachtkerk Amsterdam, najaar 2023)

Guido van den Berg

In februari van dit jaar overleed Luís Alfaro Castro. Het is alweer een lange tijd geleden dat Luís een vaste verschijning was in de Keizersgrachtkerk, maar velen zullen hem, en dan vooral de empanada's (chileense broodjes) die hij na de kerkdienst tijdens het koffiedrinken verkocht, nog wel herinneren.

Luís werd geboren in Copiapó, een kleine Chileense plaats in wat wel 'el norte chico' (het kleine noorden) wordt genoemd. Zijn moeder overleed al op jonge leeftijd, hetgeen betekende dat Luís al vroeg veel verantwoordelijkheid droeg voor zichzelf en zijn twee jongere zusters. Hij volgde een opleiding tot onderwijzer en schopte het tijdens zijn militaire dienstplicht tot luitenant. Na de militaire dienst ontwikkelde hij zijn talent als kunstenaar, in het bijzonder als vervaardiger van keramiek. Hij doceerde aan de Universiteit van Antofagasta en gaf ook les in zijn woonplaats Tocopilla, waar hij zijn echtgenote Lélia had leren kennen. Samen kregen ze één dochter, Geno.

Luís werd actief voor de socialistische partij en samen met Lélia voerde hij bijvoorbeeld campagne voor presidentskandidaat Ibañez. Als districtssecretaris van de partij voor 'el norte chico' ontmoette hij later de nodige linkse prominenten. Zo schudde hij ooit op een congres de Nederlandse cineast Joris Ivens de hand, niet bevroedend dat het land van herkomst van die beroemde filmer nog eens een bijzondere plek in zijn leven zou gaan innemen. Maar de meeste indrukken op Luís maakten toch de ontmoetingen met presidentskandidaat en latere president Salvador Allende.

Op 11 september 1973 – het is de meeste leden van de Keizersgrachtkerk genoegzaam bekend – werd de democratisch gekozen regering van president Allende met geweld omvergeworpen. De leider van de coup, de nog door Allende benoemde generaal Pinochet riep de staat van beleg uit en een genadeloze vervolging van politieke (lees: linkse) tegenstanders volgde. Luís werd opgepakt, gevangen gezet en gemarteld. Zijn zwager, Marco de la Vega, de communistische burgemeester van Tocopilla, getrouwd met zuster Hilda, werd tijdens de beruchte 'karavaan des doods,' geleid door generaal Stark, gevangen genomen en vermoord.

In de chaotische tijd die volgde wisten Lélia, dochter Geno en kleinzoon Luís Alberto, samen met de jonge weduwe Hilda en haar drie kinderen, mede vanwege de hulp van een Nederlandse priester, naar Nederland te ontkomen. Niet vergeten mag worden dat er toen een heel andere wind in Nederland waaide: de Chileense vluchtelingen werden in het land van een zekere premier Joop den Uyl met open armen ontvangen.

En Luís? Volgens eigen zeggen werd hij samen met andere gevangenen in een vrachtwagen geladen om ergens in de woestijn te worden doodgeschoten. Maar de soldaten die hen moesten bewaken, inclusief de chauffeur, waren dronken en de vrachtwagen kreeg een ongeluk. Luís wist te ontkomen en na een enorme zwerftocht werd hij in Nederland met zijn gezin herenigd. Ze werden in Homestead, het voormalige klooster van de Carmelkerk in Amstelveen ondergebracht en na verloop van tijd kregen ze een flat in de wijk Waardhuizen toegewezen.

Zoals zoveel Chileense vluchtelingen ging ook Luís uit van de veronderstelling dat het verblijf in ballingschap slechts tijdelijk zou zijn en de strijd werd dus vooralsnog voortgezet. ‘La lucha continua! – De strijd duurt voort!’ Het bracht Luís ondermeer in de DDR. Ook pakte hij zijn vakmanschap weer op. Op het voormalige terrein van het Wilhelmina Gasthuis verkreeg hij een kleine atelierruimte waar hij de meest prachtige keramische beeldjes wist te vervaardigen, bijvoorbeeld van indianen in wapperend tuniek. In die tijd ontstond ook het contact met de Keizersgrachtkerk. Luís, niet kerkelijk opgegroeid, raakte gefascineerd door de beweging die van de kerk uitging en kon enthousiast vertellen dat hij geïnspireerd raakte door de persoon van Jezus zoals verteld door toenmalig predikant Bram Grandia. Iedere zondag was Luís na de kerkdienst in de ontmoetingsruimte te vinden om zijn empanada’s te verkopen, die gretig aftrek vonden bij de kerkgangers, want kerkgang maakt best hongerig. De netto opbrengst was – uiteraard- voor de *solidaridad*.

In het jaar 1988 vergaloppeerde dictator Augusto Pinochet zich door een referendum uit te roepen waarbij de Chileense bevolking werd gevraagd haar steun uit te spreken voor de dictatuur. ‘*El si o el no:*’ het ja of het nee: het werd een massaal nee – een blamage voor Pinochet. Er kwam een soort van overgangsregering onder leiding van de christendemocraat Aylwin en hoewel Pinochet op de achtergrond nog steeds veel macht behield – in het leger en als senator – begon er toch een andere wind te waaien in het land aan de andere kant van de Andes. Voor veel Chileense ballingen betekende dit dat zij weer schoorvoetend hun vaderland konden bezoeken.

Zo ook Luís en Lélia. Met ruimhartige steun van de kerken keerden zij in 1990 voor een kortdurend bezoek terug naar hun vaderland. Het werd een bezoek met gemengde gevoelens, al was het alleen maar vanwege het simpele gegeven dat een jarenlang verblijf in het buitenland toch altijd een zekere distantie schept. Maar Luís was natuurlijk niet voor één gat te vangen. Hij wendde de steven naar het zuiden van Chili en ging zich inzetten voor de Mapuche indianen. Samen met schoonzoon Mirek richtte hij een kleine stichting op die de indianen actief ondersteunde, ondermeer voor de aankoop van een fokstier. Ook hier kon Luís weer een beroep doen op de *solidaridad* van de Keizersgrachtkerkleden. Een aantal jaren woonde Luís in Temuco in Zuid-Chili waar hij zich als een vis in het water voelde. Maar ook aan die periode kwam een einde. De jaren gingen tellen en de gezondheid ging achteruit. Een hartoperatie in de coronaperiode ging nog maar net goed en op een gegeven moment moest Luís zelfs worden opgenomen in een verpleegtehuis, waar hij eind februari van dit jaar overleed. Zijn turbulente levensreis was ten einde gekomen, Hij werd 94 jaar oud.